

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum potentia creandi sit alicui creaturæ communicabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

natura, sicut in prinatione & habitu, affirmatione & negatione. Sed contra: praedicta oppositio locum habet in contrarijs secundum hoc, quod ad invicem distant, quod quidem eis competit in quantum opposita sunt: sed causa oppositionis in contrarijs & radix, est oppositio affirmationis & negationis, ut probatur in 4. Metaph. ergo in oppositione affirmationis & negationis maxime debet locum habere.

Tex. 27.

1-b. a. cap. 6. 10. 3.

¶ 4 Præ. Secundum Augustinum super Gen. ad litteram, tripliciter res fieri dicuntur. Vno modo in verbo, alio modo in angelica cognitione, & tertio modo in propria natura. Propter quod Gen. 1. dicitur. Dixit, fiat, & factum est. Modus autem, quo res dicuntur in angelica intelligentia fieri, medius est inter illos duos modos, ergo videtur quod res create procedant ut sint in propria natura a verbo creatoris cognitione angelica mediante. Et sic videtur quod mediantibus angelis res creentur.

¶ 5 Præ. Nihil & aliquid plus distant quam aliquid & esse, cum nihil & aliquid nihil habeant commune, aliquid autem sit entis pars. Deus autem facit creando, ut quod nihil erat, aliquid fiat, & per consequens quod nulla potentia fiat aliqua potentia: ergo multo amplius facere potest quod aliqua potentia terminata, cuiusmodi est potentia creaturae, fiat omnipotentia, cuius est creare. Et sic communicari potest creaturae quod creet.

¶ 6 Præ. Lux spiritualis est nobilior & potentior, quam corporalis: sed lux corporalis seipsam multiplicat: ergo angelus, qui est lux spiritualis secundum Augustinum super Gen. ad litteram, potest seipsam multiplicare: sed hoc non potest facere nisi creando: ergo angelus potest creare.

Li. 4. c. 2. 1. 3.

¶ 7 Præ. Cum formae substantiales non generentur, eo quod solum compositum generatur, ut probat Philosophus in 7. Metaph. non possunt deduci in esse nisi per creationem: sed natura creata disponit materiam ad formam: ergo ministerio aliquid operatur ad creationem. Et sic communicari potest creaturae, quod habeat in creatione ministerium.

Tex. 26. 27. & 32. a.

¶ 8 Præ. Opus iustificationis est nobilior quam creatio, cum gratia sit supra naturam. Unde & Augustinus dicit, quod maius est iustificare impium, quam creare coelum & terram: sed in iustificatione impij ministerij exhibet creatura: sacerdos enim dicitur ut minister iustificare siue peccata remittere: ergo multo magis potest creatura ministerium exhibere in creationis actu.

Tract. 27. in 10. a. med.

¶ 9 Præ. Oportet omne factum simile esse agenti, ut probatur in 7. Metaph. sed creatura corporalis non est similis Deo, neque speciei, neque generi: ergo non potest a Deo per creationem procedere nisi mediante aliqua creatura, quae sit similis saltem in genere. Et sic videtur quod res corporales creentur a Deo mediantibus superioribus creaturis.

li. 7. c. 6. 28.

Prop. 7.

¶ 10 Præ. in lib. de Causis dicitur, quod illa, quae est intelligentia secunda, non recipit ex bonitatibus primis, quae procedunt ex causa prima, nisi mediante intelligentia superiori: sed de primis bonitatibus est ipsum esse, ergo intelligentia secunda non recipit esse a Deo, nisi mediante intelligentia prima. Et sic videtur quod Deus actu creationis alicui creaturae coicet.

Prop. 8.

¶ 11 Præ. In eodem lib. dicitur, quod intelligentia scit quod sub se est, per modum substantiae suae, in quantum est ei causa: sed una intelligentia cognoscit intelligentiam aliam quae est sub ipsa: ergo est eius causa. Sed non causatur nisi per creationem, cum non

sit composita: ergo intelligentia creare potest.

¶ 12 Præ. Augustinus dicit in lib. de immortalitate animae, quod creatura spiritualis communicat corporali speciem, & esse. & sic videtur quod creaturae corporales creentur mediantibus spiritualibus.

¶ 13 Præ. Duplex est cognitionis genus. Vna siquidem cognitio est ad rem. Et alia quae est a rebus. Angelus autem cognoscit res corporales non cognitione quae est a rebus, cum careat potentia sensitiuis, quibus mediantibus pervenit cognitio sensibiliu ad intellectum: ergo cognoscit res cognitione quae est ad rem, quae est similis divinae cognitioni. Sicut ergo Deus per suam scientiam est causa rerum, ita & scientia Angeli rerum causa esse videtur.

¶ 14 Præ. Duplex est modus, quo res in esse exeunt. Vnus secundum quod exeunt de puro non esse in esse, quod fit per creationem. Alius secundum quod exeunt de potentia in actum: virtus autem materialis, quae est rerum naturalium, potest res producere modo secundo, extrahendo res de potentia in actum, ergo virtus immaterialis, quae est potentior, qualis est virtus angeli, potest aliquid producere in esse modo primo, quod est maioris virtutis, scilicet de puro non esse in esse, quod est creare. Et sic videtur quod Angelus possit creare.

¶ 15 Præ. Infinito non est maius aliquid, sed infinita potentia est educere aliquid de nihilo in esse, alias nihil prohiberet creaturas creare. Nulla ergo potentia potest esse maior quam ista. Et sic non est maius facere creaturam ex nihilo, & dare ei potentiam creandi quam creare. Primum autem Deus potest, ergo & secundum.

¶ 16 Præ. Quanto maior est resistentia patientis ad agens, tanto maior est difficultas in agendo: sed contrarium magis resistit, quam non ens. non ens enim agere non potest, sicut agit contrarium. Cum ergo creatura possit aliquid ex contrario facere, videtur quod multo magis possit aliquid facere ex nihilo, quod est creare: ergo potest creatura creare.

SED CONTRA. Ens & non ens in infinito distat: sed operari aliquid a distantia infinita est infinita virtutis: ergo creare est infinita virtutis, & ita non potest alicui creaturae communicari.

¶ 17 Præ. Superiores creaturae, ut Angeli secundum Dion. in caelestibus hierarchiis, diuiduntur in essentiam, virtutem, & operationem: ex quo haberi potest, quod nullius creaturae virtus est sua essentia, & sic nulla creatura agit se tota: cum id, quo res agit, sit virtus eius. Sed secundum quod agens agit, effectus agitur: ergo nulla creatura potest aliquem effectum totum producere. Et sic non potest creare, sed semper in sua actione materiam praesupponit.

¶ 18 Præ. Augustinus in 3. de Trin. dicit, quod Angeli non possunt esse creatores alicuius rei, nec boni, nec mali. Inter ceteras vero creaturas Angelus est nobilior: ergo multo minus aliqua alia creatura potest creare.

¶ 19 Præ. Eiusdem virtutis est creare, & creaturas in esse conservare: sed creaturae non possunt in esse conservari, nisi per virtutem divinam, quae si se rebus subtraheret, in momento deficerent secundum Augustinum 4. super Gen. ad litteram. ergo res non possunt creari nisi per virtutem divinam.

¶ 20 Præ. Illud, quod est alicuius proprie proprium, alteri convenire non potest: sed creare dicitur coiter proprium esse Deo: ergo creare non potest alteri convenire.

RESPON. Dicendum, quod quorundam Philosophorum fuit positum, quod Deus creavit creaturas inferiores mediantibus superioribus, ut patet in libro

bro de Causis, & in Metaphy. Auicen. & Algazelis. Et mouebantur ad hoc opinandum propter hoc, quod credebant quod ab uno simplici non posset immediate nisi vnum provenire, & illo mediante ex vno primo multitudo procedebat. Hoc autem dicebant ac si Deus ageret per necessitatem naturæ: per quem modum ex uno simplici non fit nisi vnum. Nos autem ponimus, quod a Deo procedunt res per modum scientiæ, & intellectus, secundum quem modum nihil prohibet ab vno primo, & simplici Deo, multitudinem immediate provenire, secundum quod sua sapientia continet uniuersa. Et ideo secundum fidem catholicam ponimus, quod omnes substantiæ spirituales, & materiae corporales, Deus immediate creauit, hæreticum reputans, si dicatur per angelum vel aliquam creaturam aliquid esse creatum. vnde Damasc. dicit. Quicumque dixerit Angelum aliquid creare, anathema sit. Quidam tamē catholici tractatores dixerunt, quod & si nulla creatura possit aliquid creare, communicari tamē potuit creatura, vt per eius ministerium Deus aliquid crearet. Et hoc ponit magister in 5. dist. 4. h. sententia. Quidam vero e contrario dicunt, quod nullo modo creatura communicari potuit, vt aliquid crearet: quod etiam communius tenetur. Ad horum autem euidentiā sciendum est, quod creatio nominat actiua potentiam, qua res in esse producentur: & ideo est absq; præsuppositione materiæ præexistentis, & alicuius prioris agētis. hæc enim sola causæ præsupponitur ad actionem. Nā forma geniti est terminus actionis generantis, & ipsa est etiam finis generationis, quæ secundum esse non præcedit, sed sequitur actionem. Quod n. creatio materiæ non præsupponat, patet ex ipsa nominis rōne. Dicitur n. creari quod ex nihilo fit. Quod etiam non præsupponat aliquā priorē causam agentē, patet ex hoc, quod Aug. dicit in 3. de trini. ubi probat angelos non esse creatores, quia operantur ex seminibus naturæ inditis, quæ sunt virtutes actiua in natura. Si igitur sic strictè creatio accipitur, constat quod creatio non potest nisi primo agētī conuenire. nam causa secunda non agit nisi ex influētia causæ primæ. Et sic omnis actio causæ secundæ est ex præsuppositione causæ agentis. Nec etiā ipsi Philosophi posuerunt angelos vel intelligētiās aliquid creare, nisi per virtutē diuinā in ipsis existētē, vt intelligamus, quod causæ secundæ duplicem actionē habere pot. vna ex propria natura, aliā ex virtute prioris causæ. Impossibile est autem quod causa secunda ex propria virtute sit principium esse inquantum huiusmodi. Hoc enim est proprium causæ primæ. Nā ordo effectū est secundum ordinem causarū. Primus autē effectus est ipsum esse, quod omnibus aliis effectibus præsupponitur, & ipsum non præsupponit aliquem alium effectum. Et ideo oportet, quod dare esse inquantum huiusmodi sit effectus primæ causæ solius, secundum propriā virtutem. Et quæcunque alia causa dat esse, hoc habet inquantum est in ea virtus & operatio primæ causæ, & non per propriā virtutē, sicut & instrumentum efficit actionem instrumentale, non per virtutem propriā naturæ, sed per virtutē mouentis: sicut calor naturalis per virtutē animæ generat carnē vitam, per virtutem autē propriā naturæ, solū modo calefacit, & dissolvit. Et per hunc modum posuerunt quidam Philosophi, quod intelligētiæ primæ sunt creatrices secundarum, inquantum dant eis esse per virtutem causæ primæ in eis existentē. Nam esse per creationem, bonum v-

ro, & vita, & huiusmodi per informationem, vt in libro de causis habetur. Et hoc fuit idolatrie principium, dum ipsis creatis substantiis, quasi creatricibus aliarum, latræ cultus exhibebatur. Magister vero in quarto sententiarum ponit hoc esse communicabile creaturæ, non quidem vt propria virtute creet, quasi auctoritate, sed ministerio, quasi instrumentum: sed diligenter cōsideranti apparet hoc esse impossibile. Nam actio alicuius, etiam si sit eius vt instrumenti, oportet vt ab eius potentia egrediatur. Cum autem omnis creaturæ potentia sit finita, impossibile est quod aliqua creatura ad creationem operetur, etiam quasi instrumentum. Nam creatio infinitam virtutem requirit in potentia a qua egreditur, quod ex quinq; rationibus apparet. Prima est ex hoc, quod potentia facientis proportionatur distantia, quæ est inter id quod fit, & oppositum, ex quo fit. Quanto enim frigus est vehementius, & sit a calore magis distans, tãro maiori virtute caloris opus est, vt ex frigido fiat calidum: non esse autem simpliciter, in infinitum ab esse distat, quod ex hoc patet. Quia a quolibet ente determinato plus distat non esse, quàm quodlibet ens, quantumcumque ab alio ente distans inuenitur. Et ideo ex omnino non est aliquid facere, non potest esse nisi potentia infinite. Secunda ratio est, quia hoc modo factū agitur quo faciens agit: agens autem agit secundum quod actus est. vnde id solum se toto agit, quod totum actus est, quod non est nisi actus infiniti: qui est actus primus: vnde & rem agere fm totā eius substantiam solius infinite virtutis est. Tertia ratio est, quia cū accidens oporteat esse in subiecto, subiectum autē actionis sit recipiens actionem: illud solum in faciendo aliquid recipientem materiā non requirit, cuius actio non est accidens, sed ipsa substantia sua: quod solius Dei est. Et ideo solius eius est creare. Quarta ratio est, quia cum oēs secundæ causæ agentes, a primo agente habeant hoc ipsum, quod agant, vt in lib. de Causis probatur, oportet quod a primo agente omnibus secundis agentibus modus & ordo imponatur, ei autem non imponitur modus vel ordo ab aliquo. Cū autē modus actionis ex materia dependeat, que recipit actionē agentis, solius primi agētis erit absq; materia præsupposita ab alio agente agere, & alijs oibus secundis agentibus materiā ministrare. Quinta ratio est ducens ad impossibile. Nam secundum elongationem potētiæ ab actu, est proportio potentiarum de potentia in actum aliquid reducendum. Quanto enim plus distat potētia ab actu, tanto maiori potentia indiget. Si ergo sit aliqua potētia finita, quæ de nulla potētia præsupposita aliquid operetur, oportet eius esse aliquam proportionem ad illam potētiā actiua, quæ educit aliquid de potentia in actū, & sic est aliqua proportio nullius potentia ad aliquam potentiam, quod est impossibile. Non entis enim ad ens, nulla est proportio, ut habetur 4. Physic. Relinquitur ergo, quod nulla potentia creaturæ potest aliquid creare, neque propria virtute, neque sicut alterius instrumentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in reducendo ad finem, præexistit ea, quæ sunt ad finē: & ideo non impossibile est per actionem alicuius cooperari Deo ad hoc, quod res aliqua in finem ultimum reducantur: sed in vniuersali eductione rerum in esse, nihil præsupponitur. vnde non est simile.

AD SECUNDVM dicendum, quod nihil prohibet aliquā distantiam imaginari infinitam ex una parte, & ex alia

Et 4. dist. 4. q. 1. & 2. contra. ca. 21. 8. In prop. 10. to. 3. inter opera Arist. Auic. 2. meta. 2. p. 4.

Lib. 4. orth. fidei ca. 3. in fine illius.

Lib. 4. dist. 4. paragra. c.

Lib. 3. cap. 8. & 8.

Cap. 1. de creatura.

Lib. 1. de p.

Lib. 1. de p.

quod dicitur in 2. p. 4.

proposit. 19. & 20.

r. p. ubi sup-
respondit.

alia finitam. Ex vtraq; autem parte infinitam imagi-
namur distantiam, quando vtrunq; oppositorum
ponitur infinitum: pura, si sint calor & frigus infiniti.
Ex parte autem altera, quando alterū est finitum:
sicut si calor esset infinitus, & frigus finitū. Distantia
ergo infiniti entis a non esse simpliciter, est infinita
ex vtraq; parte. Distantia autem entis finiti a non esse
simpliciter est infinita ex vna parte tantum, & re-
quirit nihilominus potentiam infinitam agentem.

Tertium concedimus. Non enim quātum ad hoc
differt, an vtrumq; oppositorum sit natura quādā,
an alterum tantum.

AD QUARTUM dicendum, q̄ res in intelligētia di-
cuntur fieri secundum cognitionem tantum, nō se-
cundum rationem operatiue virtutis: vnde res non
producentur a Deo mediantibus angelis operanti-
bus, sed solum angelis cognoscentibus.

AD QUINTUM dicendum, q̄ aliquid dī non pos-
set fieri ab aliquo, nō solum propter distantia extre-
morum, sed etiam propter hoc, q̄ omnino fieri nō
potest: vt si dicamus, q̄ ex aliquo corpore non po-
test fieri Deus, quia Deus omnino fieri non potest.
Sic ergo dicendum, quod ex aliqua potentia nō po-
test fieri omnipotentia, non solum propter distan-
tiam vtriusq; potentia, sed etiā propter hoc, q̄ om-
nipotentia omnino fieri non potest. Nam oē quod
fit, purus actus esse non potest, cum ex hoc ipso, q̄
ex alio esse habeat, potentia in eo deprehendatur.
Et ideo non potest esse potentia infinita.

AD SEXTUM dicendum, q̄ lux corporalis multi-
plicat se, non per creationem noua lucis, sed diffun-
dendo se super materiam: quod de angelis dici nō
potest: cum sint substantia per se stantes.

AD SEPTIMUM dicendum, q̄ forma pōt consi-
derari dupliciter. Vno modo secundum quod est in
potentia, & sic a Deo materia concreatur, nulla di-
sponentis nature actione interueniente. Alio modo
secundum quod est in actu, & sic nō creatur, sed de
potentia materiae educitur per agēs naturales: unde
nō oportet quod natura aliquid agat dispositiue ad
hoc quod aliquid creetur. Quia tamen aliqua for-
ma naturalis est, quae per creationem in esse produ-
citur, scilicet anima rationalis, cuius materiam na-
tura disponit: ideo sciendum est, quod cum creatio-
nis opus materiam tollat, dupliciter aliquid creati
dicitur. Nam quaedam creatur nulla materia p̄sup-
posita, nec ex qua, nec in qua, sicut angeli & corpora
caelestia: & ad horum creationem natura nihil
operari potest dispositiue. Quaedam vero creatur,
& si non praesupposita materia ex qua sint, praesup-
posita tamen materia in qua sint, vt animae humanae.
Ex parte ergo illa, qua habent materiam in qua, na-
tura potest dispositiue operari, non tamen q̄ ad ip-
sam substantiam creati, naturae actio se extendat.

AD OCTAVUM dicendum, q̄ in opere iustificatio-
nis homo aliquid operatur, ministerio tantum per
hoc quod adhibet sacramenta: vnde cum sacramen-
ta iustificare dicantur instrumentaliter & dispositiue,
solutio redit in idem cum solutione praedicta.

ad 7. argu.

AD NONVM dicendum, q̄ quamuis inter Deum &
creaturā non possit esse similitudo generis vel spe-
ciei, potest tamen esse similitudo quādā analogiae,
sicut inter potentiam & actū, & substantiam & acci-
dens. Et hoc dicitur vno modo in quantum res crea-
ta imitantur suo modo ideam diuinae mentis, sicut
artificiata formā, quae est in mēte artificis. Alio mo-
do secundum q̄ res creatae ipsi naturae diuinae quo-

dammodo simulantur, prout a primo ente alia sunt
entia, & bono bona, & sic de alijs. Tamen hęc obie-
ctio nō est ad p̄positū, quia supposito q̄ creatura a
Deo procedat mediante aliqua potentia creata, ad
huc redibit eadē difficultas, qualiter scilicet illa pri-
ma natura creata esse possit a Deo: similitudine nō
existente.

AD X. dicendum, quod error iste expresse in li-
bro de Causis inuenitur, quod creaturae inferiores,
creatae sunt a Deo superioribus mediantibus. vnde
in hoc auctoritas illius non est recipienda.

Et similiter dicendum ad vndecimum.

AD XI. dicendum, q̄ Augustinus loquitur de ani-
ma, quae communicat corpori esse & speciem, non
per modum creatis, sed per modum formae.

AD XIII. dicendum, q̄ licet Angelus non cogno-
scat res cognitione quae est a rebus accepta, non ta-
men oportet quod cognoscat tali cognitione, quae
sit causa rerū. Est. n. cognitio eius media inter duas
cognitiones praedictas. Cognoscit enim res natura-
li cognitione, quae est per rerū similitudines in eius
intellectum effluxas a diuino intellectu: vt sic eius
cognitio non sit ad rem quasi rerū cā, sed sit quādā
similitudo diuinae cognitionis, quae res causat.

AD XIII. dicendum, q̄ in educendo res de po-
tentia in actū, multi gradus attendi possunt, inquan-
tū aliquid potest educi de potentia magis vel min⁹
remota in actum, & etiam facilius vel minus facili-
ter: unde nō oportet, si uirtus Angeli uirtutem na-
turae materialis excedat, q̄ possit aliquid facere de
puro nō esse, natura educente: aliquid de potētia in
actū, sed quod hoc possit multo facilius, quam na-
tura: Sicut etiam Augustinus dicit in 3. de Tri. quod
demonēs feminibus naturae occultius, & efficacius
operantur: quam nos operari sciamus.

AD XV. dicendum, quod nulla est maior potētia
quam potentia creandi, nec oportet quod poten-
tia creatis ad hoc se extendat, quod alicui creaturae
potentiam creandi communicet, eo q̄ creaturae cō-
municabilis nullo modo est. Quod enim aliqd̄ fie-
ri non possit, non solum prouenit ex defectu poten-
tiae facientis, sed quādoque ex ipsa factioe rei, quae
fieri non potest. Sicut Deus non potest facere Deū,
nō p̄pter defectū suae potētia, sed quia Deus a nul-
lo fieri potest. Et similiter potētia creandi finita esse
nō potest, nec creaturae cōmunicari, cū sit infinita.

AD XVI. dicendum, quod in actu potest attendi
difficultas dupliciter. uno modo ex hoc quod pa-
tiens resistit contra agentem. Et hoc non est in
omnibus generale, sed solum in his, quae mutuo a-
gunt & patiuntur in inuicem: in quibus agens pati-
tur ex contraria actione patientis. Et sic corpora ce-
lestia, quae contrarium non habent agendo, nō pa-
tiuntur difficultatem in agendo ex contraria actio-
ne patientis. multo minus Deus. Alio modo qui ge-
neralis est, secundum quod patiens elongatur ab
actu. Quanto enim potentia magis ab actu elon-
gata inuenitur, tanto maior est difficultas in actione
agentis. vnde, cum magis elongetur ab actu purum
non ens, quam materia cuiusque contrario sub-
iecta, quantumcumque intenso, manifestum est ma-
ioris esse uirtutis, producere aliquid de nihilo, quā
facere contrarium de contrario.

ARTICVLVS V.

Vtrum possit esse aliquid quod non sit a Deo creatum.

QVINTO quaeritur vtrū possit esse aliquid quod
non sit a Deo creatum. Et uidetur q̄ sic. Cū
enim